

חומש עטרת רש"י עטרת המקרא

- [א] חמשה חומשי תורה מנוקד עם טעמי הקריאה
- [ב] תרגום אונקלוס מוגה ומדויק
- [ג] פירוש רש"י
- [ד] פירוש עטרת רש"י
- [ה] ביאור קצר של המילים והפסוקים הקשים להבנה בתוך פרש"י
- [ו] לעזי רש"י גם באותיות לעזיות
- [ז] לעזי רש"י עם תרגום בלשון עברית
- [ח] הפטרות על הפרשיות לימי חנוכה
- [ט] קריאה והפטרות לשבת ראש חודש ומחר חודש
- [י] קריאה והפטרות לארבע פרשיות ושבת הגדול
- [יא] עטרת המקרא פירושים קצרים ויקרים על פרשיות השבוע
- [יב] חמש מגילות עם פירוש רש"י
- [יג] סדר הקריאה והפטרות לימי חג ותעניות
- [יד] ברכות התורה ומפטיר
- [טו] אקדמות לחג השבועות

❖ וראה זה חדש: ❖

פרושים קצרים ויקרים בסוף כל פרשת השבוע
תרגום אונקלוס מוגה ומדויק
תרגום של לעזי רש"י בלשון עברית

חומש בראשית

פתח דבר

במה אקדם ה' אכף לאלקי מרום על רוב חסדיו שעשה עמדי מעודי עד היום הזה, אשר זיכני לבוא עד הלום, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, להגות בדברי תורתו ולהמנות בין מזכי הרבים.

עלי להודות ולזמר לשם עליון שזכיתי להוציא לאור את חמשה חומשי תורתנו הקדושה עם ביאור "עטרת רש"י". החומש הזה אינו עוד חומש עם ליקוט של פירושים על התורה אלא הוא ביאור תמציתי קל לקריאה ולהבנה משולב תוך פירושו של רש"י על התורה. הביאורים לוקטו מדברי מפרשי רש"י הגאונים, ערוכים כתפוחי זהב במשכיות כסף (1), בקיצור תמציתי ובלשון צח (3), כשולחן ערוך ומסודר (2), לעזר וסיוע לכל החפצים להבין ולירד לעומק פשוטו דברי רש"י (1).

רש"י הקדוש נתן לבו לפרש פשוטו של מקרא בלשון קצרה וצחה, וידוע שבמשך הדורות ראו רבים וביניהם האבן עזרא, הרמב"ן, הרא"ם, הגור-אריה ועוד, שיש צורך לפירוש על פירוש רש"י, והם הגדילו לעשות בפירושם על פירוש רש"י עד שהרחיבו מים מפחים קטנים למי נהר גדול.

ומה ראיתי, אני הקטן, להכניס חיבורי בין גדולי עמודי העולם, הרי חבורים רבים עצומים בעמקותם ונפלאים בחידושם עוסקים בפירוש רש"י? ברם, אנו רגילים להקדיש אך מעט מזמן למודינו לתורה שבכתב. (ועי' רמב"ם הלכות ת"ת פ"א הלכה יא וי"ב ונו"כ שם) נעשה לנו הזמן קצר והמלאכה מרובה כדי ללמוד ולהבין תורתנו הקדושה עם רש"י ופירושיו כמו שחייבו אותנו חז"ל.

למען ירוץ הקורא יש להביא לפניו דברי רש"י הקדושים מוסברים ובהירים להיות נקראים ומובנים בשטף, ללא צורך עיון בספרים אחרים תוך כדי קריאה.

על כן נטלתי על עצמי משימה ללקט מפירושים הרחב של גדולי מפרשי רש"י, אוכל מתוך אוכל ולרקמם בתוך לשונו של רש"י, כדי שבעזרת מילים מועטות מלשונם של גדולי מפרשי רש"י יוכל הקורא להבין בקלות פירושו עם נמוקיו.

ידוע כי אין מלה מיותרת בפירוש הזך והקצר של הפרשן הגדול רש"י. ואם נוסף לפירושו התמציתי הכניס גם ביאור בלע"ז, הוספה זו חשובה היא וחלק בלתי נפרד להבנת המקרא. לכן נטלתי על עצמי לתרגם בלשון עברית רוב לעזי רש"י על התורה.

באלול התשכ"ח יסדנו בביתנו בעיר ציריך יצ"ו (שווייץ) בע"ה מקום תפילה. המנין הזה עבר בשנת התש"מ למוסד זקנים בשם "זקנה" ומתקיים בס"ד עד היום. רצון המתפללים היה לשמוע פירושים על פרשת השבוע בין קבלת שבת לתפילת מעריב. נטלנו על עצמינו המשימה ללקט ביאורים ודרשות חז"ל ולהביאם לפני הקהל.

מתוך המלצת

(1) הגאון רבי משה הלברשטאם שליט"א

(2) הגאון הצדיק רבי נתן מאיר וכטפויגל זצ"ל המשגיח מליקווד

(3) הגאון רבי בצלאל ראקאו זצ"ל אב"ד דגייטסהעד

רבים בקשו שנוציא לאור ליקוטים אלו, כדי ששולחנם יהיה כשלחן אשר לפני ה', המכפר כמזבח, כשואמרים עליו דברי תורה (רש"י יחזקאל מא כב). ליקוטים קצרים ויקרים אלו יצאו לאור בקובץ בגודל כיס בשם "עטרת המקרא". במהדורה זו של חומש 'עטרת רש"י' הוספנו אותם בסוף פרשיות השבוע.

תודתנו העמוקה לכל אלה שעזרו לנו לתקן את השבועים הפגומים והלקוים של ההוצאה הראשונה. במיוחד עלי להזכיר את נכדי האהובים נ"י לאי"ט. בזה אנו רוצים להביע תודתנו העמוקה לר' אהרן זאב חשין שליט"א מומחה מוסמך בלשון התרגום, שעמל להביא לפנינו תרגום אונקלוס על כל התורה מִגָּה ומדויק. ויהיה בין מזכי הרבים שזכות תלוי בו וזכות זה יעמד לו ולמשפחתו לטוב כל הימים. רצוננו להזכיר כאן החסיד וגדול בתורה הרב יחזקאל אסחייק שליט"א שעמל ותיקן רבות בתוך פירוש עטרת רש"י המקורי. זכות זה יעמד לו לטוב כל הימים.

קראנו לפירושנו על התורה "עטרת רש"י" בכוונה להעטיר, להרבות ולחבב בזה את לימוד תורתנו הקדושה עם פירושו של רש"י הפרשן הגדול מאיר עיני הגולה. כמו כן, איתא בספרים (עי' "בשם הגדולים" למרן החיד"א ובהקדמת הנודע ביהודה למהדורא קמא) שטוב לרמוז שם המחבר בספר. והנה שמי "שמואל חיים בן יעקב" עולה בדיוק בגימטריה "עטרת".

הריני להזכיר בברכה ובהוקרה את הורי היקרים והנעלים ז"ל אבי מורי ר' יעקב בן הח"ר יהושע גולדשמידט ז"ל רב פעלים לתורה ולתעודה גומל חסדים ועוזר דלים ופליטים במסירות נפש, ואמי מורתי אשת חיל הגדולה מרת פראדכא ע"ה בת מוהר"ר טוביה לעוושטיין זצ"ל אשר גידלוני על ברכי התורה והיראה.

רצוני להציב מזכרת נצח לביתי היקרה חיה חוה ע"ה ולאחי היקר ר' משה ז"ל, שנתבקשו לישיבה של מעלה בדמי ימיהם.

תהיא גם מזכרת נצח לחמי היקר באדם החבר ר' משה ב"ר יששכר הכהן מוסבכר ז"ל, ולחמותי מרת שיינדל בת הח"ר יוסף ע"ה, שהקימו בתים בישראל לתפארת ברוח ישראל סבא.

אחרון חביב, ברכה מיוחדת לרעיתי ועזרתי בחיים היקרה והצנועה, אשה יראת ה' היא תתהלל, מרת מרים תחי' בת הח"ר משה הכהן ז"ל מבית מוסבכר, יאריך ה' ימיה בטוב ושנותיה בנעימים. נזכה לראות נחת מיוצאי חלצינו היקרים והחביבים נ"י, שיהיו גדולים בתורה וביראת שמים, ויחד אתם נזכה לשמוע קול המבשר בראש הרים במהרה בימינו.

ואני תפילה לה' שחיבורי יתקבל אצל כל אחינו בני ישראל, להגדיל תורה ולהאדירה. שיזכני ה' להוציא לאור חיבורים נוספים, ושלא תמוש התורה מפני זרעי וזרע זרעי עד עולם.

מבוא

פירוש רש"י

כללים בלשון רש"י בחבור זה
פירוש בסוגריים מרובעות [...]: כל הכתוב בין סוגריים מרובעות ליתא בדפוס ראשון של פירוש רש"י משנת הרל"ה אבל נדפס בחומשים המצויים.
דיבור המתחיל של רש"י: נזהרתי לא לשנות מכתובת המילים שבחומש עצמו.

פירוש "עטרת רש"י"

שתי שאלות קבועות על פירוש רש"י הן המנחות פרוש זה:

- א. מה קשה לרש"י?
- ב. מהיכן מדייק רש"י פירושו?

בו שזור

- פירוש רש"י מקורי השלם בכתב רש"י.
- תמצית דברי גדולי מפרשי רש"י באותיות מרובעות.
- ציון מקור הביאור בסוף כל פירוש בסוגריים מרובעים [].
- מקורות בתנ"ך, תלמוד ומדרשי חז"ל בסוגריים עגולים ().
- ביאור קצר על פי חז"ל והראשונים של כאלף מלים, פסוקי תנ"ך ומאמרי חז"ל הקשים להבנה, המובאים ברש"י.
- כתיבת לעזי רש"י גם באותיות לטינית. - ' * ' כך שמו היום.

לעזי רש"י

רובם של לעזי רש"י בפירושו על התורה מובנים ורהוטים לדוברי צרפתית גם היום, ולא כמו שמקובל שלעזי רש"י כתובים בשפה צרפתית עתיקה שאינו מובנת לבני דורינו. עשרים אחוז מלעזי רש"י דומים רק במקצת לצרפתית של היום ורק מיעוט אינם מובנים כלל. גורם ומקור אי הבנת לעזי רש"י, נובע מהעתקה לקויה מכתבי יד של פירוש רש"י במשך דורות. רש"י כתב את פירושו בערך ארבע מאות שנה לפני המצאת הדפוס. בשנת ה' אלפים רל"ה (שנת 1475 למנינם) יצא לאור הדפוס הראשון של פירוש רש"י, בריג'ו די קלבריאה (דרום איטליה). עד היום קיימת באוקספורד הוצאה אחת מדפוס זה בצירוף לכתב יד שלם של פירוש רש"י על התורה, הוא כ"י אוקספורד הידוע.

חדש במהדורה זו תרגום בלשון עברית של רוב לעזי רש"י.

צילום מדפוס ראשון זה נמצא בכמה ספריות בעולם. במשך תקופה ארוכה מאד נעשו העתקות מכ"י לכ"י. מובן מאליו שבמשך הדורות רבו השגיאות, שיבושים ושינויים בלעזי רש"י, במיוחד אחר תקופת הבעלי תוספות שאז שפה הצרפתית כבר לא היתה שגורה בין היהודים. טרחתי להשוות כל הפירוש רש"י של דפוס הראשון עם פירוש רש"י הנדפס בחומשים של היום. כאמור רוב הלעזים בדפוס ראשון של רש"י מובנים לכל דובר צרפתית גם היום. בלעזים האינם מובנים היום הוספתי אחר סימן שווה "=" המילה בלשון צרפתי של היום. לביאור הלעזים השתמשתי גם בספר "אוצר לעזי רש"י" של הר"ר משה קטן ז"ל.